

יבוא, יצוא ומה שביניהם סקירות וחידושים בענייני חוק ומשפט

עו"ד גיל נדל, ראש תחום יבוא, יצוא וסחר בינלאומי במחלקת מיסים ותגמול בכירים

האם סוכן המכס אחראי לאי השבת המכולה על ידי היבואן?

עו"ד גיל נדל, עו"ד מורן עוז

מערכת היחסים בין סוכן המכס ולקוחו היבואן מעלה לעיתים את השאלה, באיזה שלב מפסיק סוכן המכס להיות שלוחו של הלקוח ואינו חב באחריות מכוח כובעו זה?

פעמים רבות, כאשר מתברר כי היבואן (הלקוח) חב כספים הנוגעים לייבוא טובין, בין אם למשלח או למוביל, ולא ניתן לגבות ממנו את החוב, פונה בעל החוב בדרישה לסוכן המכס.

השאלה היא האם תמיד סוכן המכס יהיה אחראי לחובותיו של היבואן?

בסקירה זו נתאר מקרה בו בית המשפט השלום בחיפה דן בשאלת האחריות לתשלום חוב בגין דמי השהייה וערכן של מכולות שלא הושבו על ידי היבואן, כאשר חברת הספנות הגישה תביעה כספית כנגד סוכן המכס של היבואן.

בית המשפט פטר את סוכן המכס ממרבית החוב והטיל עליו תשלום חלק קטן בלבד מהתביעה הכספית.

עובדות המקרה וטענות הצדדים:

במהלך שנת 2006, ייבא יבואן עזתי נעליים מסין. לאחר הגעת המשלוח, פנה סוכן המכס של היבואן לחברת הספנות בבקשה למסור לו פקודות מסירה המאפשרות את משיכת המכולות מהנמל.

חברת הספנות הפיקה לסוכן המכס חשבון מטענים יבוא בגין כל אחת מהמכולות, אשר על גביהן נכתב בצורה מפורשת כי: "המכולה ודמי ההשהיה באחריות מקבל פקודת המסירה".

לאחר פירעון חשבונות היבוא, מסרה חברת הספנות לסוכן המכס את פקודות המסירה של המכולות המכילות את המטענים נשוא שטרי המטען.

לאחר חלוף שבוע, פרק זמן המיועד לפריקת המכולות והשבתן לידי חברת הספנות, לא הושבו המכולות לידי חברת הספנות.

לטענת חברת הספנות, פקודות המסירה נמסרו לסוכן המכס בהסתמך על חתימה והתחייבותו של סוכן המכס להשיב את המכולות במועד או לשלם את דמי ההשהיה באם לא יעשה כן.

על כן, טענה חברת הספנות אשר משמשת כסוכנת אונייה של חברת צים, כי סוכן המכס חב בגין אבדן המכולות ותשלום דמי השהייה בסך כולל של 117,406 ש"ח.

מנגד, טען סוכן המכס כי בעל הדין הנכון כנתבע הוא היבואן העזתי שלא השיב את המכולות. לטענתו כל תפקידו של סוכן המכס היה לספק אך ורק שירותי עמילות מכס ואין לו דבר בעסקה בין היבואן למשלח והמוביל הימני אשר חברת הספנות משמשת כסוכנת שלו. סוכן המכס טען כי הוא מקבל שכר זעום בעבור פעולתו של כ-100 דולר למשלוח ואין זה סביר לחייב אותו בחוב כה גדול של 100,000 ש"ח.

עוד נטען, כי חשבון המטענים של המוביל הימני ובו התנאי כי "המכולה ודמי ההשהיה באחריות מקבל פקודת המסירה" הוא טופס מוכן מראש שהינו הלכה למעשה, בגדר חוזה אחיד אשר ניסוחו נשלט על ידי חברת הספנות.

לטענת סוכן המכס, חברת הספנות התרשלה בכך שלא דרשה ערבות להשבת המכולות במועד מהיבואן, במסגרת ההתקשרות הנעשית בינו לבין חברת הספנות להזמנת שירותי הובלה ימית, ומקל וחומר כאשר מקום מושבו של היבואן הוא בעזה.

פסק דינו של בית המשפט:

בית המשפט קבע כי ברור כי סוכן המכס לא קיבל את פקודת המסירה עבור עצמו, אלא עבור היבואן, לצורך שחרור המטען מרשות המכס.

עוד קבע בית המשפט כי שליחותו של הסוכן בשם היבואן אינה נצחית אלא שהיא מסתיימת עם שחרור המטען מן הנמל.

בית המשפט מצא לנכון לציין כי למרות שלא הוחזרה המכולה הראשונה בזמן וגם השנייה לא, המשיכה חברת הספנות ושחררה גם את השלישית, כלומר, חברת הספנות בהתנהגותה עצמה לא התייחסה ברצינות לפסקה לפקודת המסירה ואף לא דרשה בכתב את החזרת המכולות.

בית המשפט קבע כי לא הגיוני להטיל על סוכן המכס אחריות כה גדולה, באומרו כך:

"לא למותר להעיר כי מצב בו עמיל מכס נדרש לשלם עשרות אלפי שקלים חדשים או במקרים אחרים יכולים להיות סכומים גדולים הרבה יותר, למעשה על לא עוול בכפו, אינו מצב ראוי בעיניי".

בית המשפט קבע כי היות ומדובר בטובין המיועדים לרצועת עזה כאשר באותה תקופה בשנת 2008 המעבר לרצועה היה קשה, הרי שלשני הצדדים הייתה אחריות לדאוג לפיקדון לצורך הבטחת החזרת המכולות, והיה עליהם למצוא פתרונות אחרים כגון להאריך את תקופת ההחזרה או ליצור תיאום עם השלטונות.

לאור זאת נפסק כי לשני הצדדים אחריות משותפת של עצימת עיניים כלפי המציאות של הקושי בהחזרת מכולות מרצועת עזה. בית המשפט קבע כי לא ניתן לפטור את סוכן המכס בלא כלום, שכן הוא ידע או היה עליו לדעת שאלמלא קיבל לידיו את חשבון המטענים ופקודת המסירה, לא היה מצליח לשחרר את המטען.

נפסק כי ההגינות חייבה את סוכן המכס להביע הסתייגות או לשלוח הודעה ליבואן כי עליו תוך 7 ימים להחזיר את המכולה בתוך 7 ימים. סוכן המכס לא הוכיח כי ביצע משימות אלו.

על כן, קבע בית המשפט כי יש לחלק את הנזק בין שני הצדדים לעניין שווי המכולות בלבד וקבע כי על סוכן המכס לשלם לחברת הספנות סך של 13,288 ש"ח בלבד, ופטר את סוכן המכס מאחריות לדמי השהיית המכולה, אך חייב אותו בהוצאות משפט של 10,000 ש"ח.

באשר לגופי הגג אליהם שייכים הצדדים, המליץ בית המשפט להגיע להסדר עתידי שימנע נזק דומה במקרים מאין אלו.

[ת"א (שלום חיפה) 8845-09-08 פסק דין מיום 9.12.14, כב' השופטת בדימוס חנה לפין הראל. ב"כ הצדדים: לחברת הספנות - עו"ד אסף אדר; לסוכן המכס - ד"ר חיים שטנגר, עו"ד ואח'].

הערות:

מלבד חוב בגין דמי השהייה או בגין ערכה של המכולה, עומד סוכן המכס בפני סיכונים נוספים לחובות של היבואן לצדדים שלישיים, וביניהם - חוב דמי אחסנה.

למשל, במקרה שהוכרע בנובמבר האחרון, סוכן מכס פעל מול מחסני הערובה לצורך אחסנת קטנועים שיובאו ע"י יבואן עזתי, אך לא נחתם בין הצדדים הסכם בכתב. התשלום עבור שירותי האחסנה הועבר למחסני הערובה ישירות על ידי סוכן המכס, למעט תשלום אחד אשר הועבר ישירות על ידי היבואן. לאחר תקופה מסוימת, חדל סוכן המכס מלהעביר למחסני הערובה תשלום עבור האחסנה, ובסופו של יום, הטובין הוכרזו כסב"ן (סחורה בלתי נדרשת), הועמדו למכירה על ידי רשות המכס ולבסוף הושמדו.

נוטר חוב אחסנה של כ-275,000 ש"ח, ומחסן הערובה תבע את סוכן המכס וביקש לחייבו בתשלום דמי האחסנה.

סוכן המכס התגונן בטענה שההתקשרות עם מחסני הערובה נעשתה בשם היבואן, וכי סוכן המכס עוסק במתן שירותי עמילות מכס בלבד, ואין הוא אחראי על אחסון הסחורות או על התשלום בעבור האחסון.

בית המשפט קבע כי על פי התנהגות הצדדים, הוכחה התקשרות ישירה בין סוכן המכס לבין המחסן, ודחה את טענת סוכן המכס כאילו ההתקשרות הייתה בין היבואן לבין המחסן.

בית המשפט קבע כי מדובר למעשה בלקוח משותף של שני הצדדים, כאשר הצדדים לא התייחסו באף שלב בהתקשרות ביניהם לאפשרות שהיבואן לא ישלם את חלקו ולכן אין להטיל את עיקר הנזק על צד אחד. בית המשפט מתח ביקורת על שני הצדדים על כך שעבדו עם לקוח מהרשות הפלסטינית והיו מודעים לסיכון שלא ישולמו דמי אחסנה, אך שניהם בחרו שלא לדרוש ערבויות.

מסיבות אלה, סוכן המכס חויב ב-40% מדמי האחסנה בלבד.

[ת.א. (שלום הרצליה) 615-02-11 השופטת חנה קלוגמן. פסק דין מיום 26.11.14]

* * *

הסקירה לעיל הינה בבחינת תמצית. המידע הכלול בה נמסר למטרות אינפורמטיביות בלבד ואין במידע כדי להוות ייעוץ משפטי. לקבלת פרטים נוספים, אנא פנו לעו"ד גיל נדל - ראש תחום יבוא, יצוא וסחר בינלאומי במחלקת מיסים ותגמול בכירים. בדוא"ל Gill.Nadel@goldfarb.com ו/או בטלפון 03-6089848.